

Posudek bakalářské práce Doris Weiglové

Srovnání situace tlumočnicků znakového jazyka v televizním zpravodajství v České republice a ve Finsku

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta; Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Kolegyně Weiglová se ve své bakalářské práci věnuje velmi zajímavé tematice srovnání situace tlumočnicků v tlumočených televizních zpravodajských pořadech v ČR a ve Finsku, tedy srovnání naší země se zemí, která v mnohých ohledech byla pro řešení situace tlumočení v médiích u nás v letech 1998-2001 velkým vzorem. I v současné době se řadí Finsko k zemím, ke kterým z hlediska úrovně poskytovaných tlumočnických služeb pro neslyšící vzhlížíme s velkým respektem. Bohužel musím přiznat zklamání, protože velmi slibné téma je celkově zpracováno velmi povrchně, studentka se neodvážila pustit se do hlubších analýz tlumočnické situace v obou zemích. Je bez pochyby, že získávání materiálů z cizího prostředí, zvláště pak z takové země, jako je Finsko, není jednoduché. Pokud se však kolegyni už podařilo získat zajímavé a pro nás nové informace, je velká škoda, že s nimi nedokázala dále adekvátně pracovat, usouvztažnit je k závěrům z dostupné literatury, zobecnit je a především porovnat s odpovídajícími informacemi z českého prostředí. Práce, která měla být především prací srovnávací, se tak zúžila na více méně prostý seznam konstatování vybraných především z e-mailové korespondence.

Co se týká použitých zdrojů využitých v práci celkově, kolegyně Weiglová vychází především z rozhovorů (osobních nebo zprostředkovaných např. emailem) se spolupracovníky zpravodajství v ČR a ve Finsku. Přesto bych uvítala, pokud by získané informace touto cestou, byly více propojovány, ověřovány a především dokládány dostupnými písemnými zdroji (v případě Zpráv v českém znakovém jazyce máme již mnoho zdrojů, které studentka zaregistrovala, ale dostatečně s nimi bohužel nepracovala).

Co se týká informací o zprávách ve finském znakovém jazyce, zcela jistě můžeme odkazovat na dostupné dokumenty (náplně práce, smlouvy, pravidla spolupráce apod.) podobně, jako to diplomantka velmi slušně udělala při popisu fungování tlumočnicků v českém prostředí. V práci také celkově postrádám analýzu konkrétního tlumočnického materiálu (vybrané situace, ve kterých působí tlumočníci v jednotlivých zemích; vybrané díly zpráv z obou zemí). Celkově by mi jako čtenáři takové práce v pochopení a lepšímu uchopení celé problematiky napomohly pečlivě vybrané videoukázky jednotlivých pořadů citovaných v práci, které by mohly být součástí přílohy práce na DVD. V práci jsou použité pouze fotografie.

Oceňuji čas, který diplomantka věnovala komunikaci s tlumočníky, moderátory a editory. Myslím, že se jí touto cestou podařilo získat zajímavý podkladový materiál, se kterým je však nutné dále pracovat. Připadá mi přinejmenším diskutabilní uvádět v textu práce doslovný neautorizovaný přepis mluvených rozhovorů některých kolegů. Mluvený projev a psaný projev se svou formou diametrálně odlišují. V tomto případě měl být záznam mluveného rozhovoru pro diplomantku jen podklad, forma záznamu faktů, nikoliv text, který bude doslovně přepsán a v této podobě uváděn jako citace. V mnohých případech to velmi ublížilo nejen informaci jako takové, ale především kolegovi, který rozhovor poskytl. Na základě citací totiž působí tak, že není schopen dát dohromady smysluplnou odpověď, což je v zásadním rozporu s jeho skutečnými schopnostmi (ty známe z osobní spolupráce).

V práci jsem také nedohledala přepisy/záznamy celých rozhovorů, ze kterých diplomantka velmi často cituje. Podobně se mi nepodařilo získat celou komunikaci o zprávách ve Finsku, která také nebyla přílohou práce, jíž jsem dostala k hodnocení. Přičemž všechny zmiňované přílohy by práci v mnohém osvětlily.

Nejslabším místem práce je však její celková jazyková úroveň. Text je psán spíše ve vyprávěcím stylu, při jejím čtení narážíme na mnohé formulační nedostatečnosti, stylistické neobratnosti a především ale také nepřesnosti obsahové.

Mimo jiné na str. 7 diplomantka uvádí: *Vzhledem k absenci ucelených materiálů ohledně tohoto tématu jsem čerpala z různých typů zdrojů.* Nikde však už neuvádí, jaké konkrétně typy to jsou (nemáme je ani v příloze).

Koncepce práce je často nesystematická. Mnohdy v textu chybí zásadní informace o Finsku, přestože ji v souvislosti s českým pořadem zmiňuje. Nepodařilo se informaci zjistit nebo jsme ji vůbec nezjišťovali? Např. známe názor finských kolegů na české Zprávy, mohli bychom také znát názor našich odborníků na současné finské Zprávy.

Na str. 11 představujeme tlumočníky Zpráv v českém znakovém jazyce jako tlumočníky ve Zprávách, potřebovali bychom vymezit, v čem je jiná pozice těchto tlumočnicků od jiných tlumočnicků fungujících v české televizi nebo jinde v médiích. Pokud se zmínka o tomto rozdílu objevuje jinde v práci, bylo by potřeba na tuto informaci odkázat.

Z textu na str. 13 jsem vyrozuměla, že tlumočníci při přípravě na prezentaci textu v českém znakovém jazyce jsou k dispozici jen ve zpravodajství. Opravdu je to tak?

Můžete uvést příklad na tlumočení z listu, tzv. sight translation v našich médiích? Tento typ tlumočení vydělujete na str. 14.

V práci se objevuje velká spousta **formulačních nedostatků**, které velmi výrazným způsobem ohrožují správné porozumění textu. Např. na str. 15 *Při porovnání s tlumočením v televizi jsou obě disciplíny velmi náročné a tlumočnick zde má velikou zodpovědnost.*

Na str. 18 *Tento stav trval několik let, než se televize rozhodla.....* Bylo by vhodné dodat roky.

Na stejné str. narazíme na komentář: *...jednalo se o tlumočení z okénka.* Pravděpodobně jde o překlep.

Na str. 20 *Romaně Mázerové titulky nepřipadaly dostatečné, protože i neslyšící by měli právo získat informace v jimi preferovaném a smyslově přístupném jazyce.*

Na str. 39 *V České republice tlumočnicka při přípravě Zpráv v českém znakovém jazyce máme, ale slyšící editor český znakový jazyk neovládá, jelikož veškerou komunikaci zprostředkovává tlumočnick apod.*

Přehlednutelné nejsou ani obsahové nepřesnosti. Např. na str. 15 *Tlumočnick v televizi přípravu většinou nemá, ale u soudního tlumočení musí tlumočnick o situaci vědět a dobře se na tlumočení připravit.* **Opravdu tlumočnick v televizi většinou nemá přípravu? U soudního tlumočení ji má? Jak diplomantka informaci získala, může odkázat na zdroj?**

Na str. 18 kolegyně Weiglová zmiňuje: *V první části popisují samotnou historii působení tlumočnicků českého znakového jazyka v televizním zpravodajství v České republice, jelikož jsem shledala nezbytným zmínit samotný vývoj tlumočnické profese v tomto oboru.* Pro jistotu by bylo dobré dodat časový úsek vývoje, na který se v práci studentka zaměřuje.

Na str. 18 je také poprvé uvedeno: *Paní Romana Mázerová zmiňuje, že před rokem 2000, kdy byla odvysílaná první relace Zpráv ve znakové řeči se v České televizi znakový jazyk objevoval pouze v Televizním klubu neslyšících.* **Je to opravdu tak?**

Mnohokrát je v práci odkazováno na český znakový jazyk jako na jazyk, který je pro neslyšící mateřský, rodný. (str. 20). Je obecně známo, že pro malou hrstku neslyšících je v našem prostředí český znakový jazyk mateřským jazykem. Pouze tuto malou skupinu neslyšících určitě studentka nemyslí.

Na str. 20 je uvedeno nesprávné jméno a funkce pana Zdeňka Šámala jako klíčové osoby v realizaci zpráv pro neslyšící (jmenuje se Z. Šámál, navíc nebyl generálním ředitelem, ale ředitelem zpravodajství). *Po mnoha úskalích se zúčastnila jednání ohledně vzniku Zpráv, získala zde podporu Rady České televize a setkala se s generálním ředitelem České televize Ivo Mathém. V té době však byl Ivo Mathé odvolán a do funkce generálního ředitele České televize se dostal Zdeněk Šámala, který nápad Romany Mázerové podpořil.*

Na stejné str. narazíme na větu: *Na setkání šla s Romanou Mázerovou i neslyšící Regina Poláková, jelikož Romaně Mázerové připadalo důležité, aby na tomto setkání byl vidět český znakový jazyk.* Jsem si skoro jistá, že R. Mázerová sdělila, že bylo důležité představit zástupce skupiny, pro jakou byly Zprávy připravovány.

Na str. 22 je uvedeno: *V té době zprávy nesly název Zprávy ve znakové řeči a tento název přetrval do roku 2008, kdy byl změněn na Zprávy v českém znakovém jazyce. Původní název vyplýval ze zákona č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob.* Jedná se o nepřesný název zákona.

Na str. 39 je uvedeno: *Požadavkem na neslyšící zaměstnance je plynulé vyjadřování v obou jazycích, jak v mluvené finštině, tak ve finském znakovém jazyce. Opravdu se vyžaduje po neslyšících zaměstnancích Zpráv komunikace v mluveném jazyce?*

Nejsou výjimkou ani **neúplné informace**, které čtenáři také komplikují porozumění. Na str. 20 odkazuje studentka na KST (Komisi pro skryté titulky) a na EKOTN (Expertní komisi pro otázky tlumočení pro neslyšící), ale nedozvíme se, kdo tuto komise zřizuje ani kdo jsou jejich členové apod.

Na str. 21 uvádí kolegyně Weiglová: *Později do týmu přibyla i Radka Nováková.* Ale jakým způsobem a proč už se opět nedovíme.

Na str. 23 jsou uvedené některé z požadavků, které byly vzneseny na českou televizi zástupci EKOTN. V práci ale chybí přehled všech změn, což ochuzuje text především. Není nikde vysvětleno, proč byly jednotlivé problémy komunitou neslyšících řešeny.

Často jsou zásadní informace **podány jen částečně**. Např. v textu o tom, kdo zpracovává podklady pro Zprávy v českém znakovém jazyce na str. 25, je uvedeno, že je to editor, přestože nás zajímá, jaký z editorů-slyšící nebo neslyšící-je to konkrétně.

Na str. 26 můžeme číst informaci: *... z počátku byli tlumočníci ve Zprávách v českém znakovém jazyce vybráni náhodně....* Bohužel chybí další upřesnění období, jaké má diplomantka na mysli a především, co je myšleno tím náhodně. Tlumočníci byli přijímáni na základě osobních kontaktů, doporučení?

Na str. 30 studentka uvádí: *Nyní tato práce, dle aktuálních tlumočnic spočívá konkrétně v několika různých funkcích.* Opět text postrádá ucelený výčet konkrétních funkcí, které jsou pro téma práce zásadní. Na stejné straně je uvedeno, že: *Jednou z nich je češtinářská korekce zpráv.* Opravdu tuto práci nedělají slyšící editoři? Není náplní tlumočnickovy práce spíše zajišťovat, aby text, který je zasílán slyšícímu editorovi Zpráv, byl srozumitelný?

Zajímaly by mě další informace k uvedenému textu str. 30: Opravdu má tlumočnick v českých Zprávách roli vysvětlovatele? Jak to vypadá, když píšete, že jsou sdělovány aktuality do Zpráv na poslední chvíli telefonicky? Proč má na starosti výběr obrázků ke zprávám neslyšící editor a ne grafik? Jak vypadá poznámkový aparát neslyšícího moderátora? Je práce moderátora taková, jakou známe ze Zpráv běžných? V čem se „moderování“ v obou případech liší?

Na str. 33 píše autorka práce: *Tyto programy byly ve finském znakovém jazyce s mluveným komentářem ve finštině. Jak vnímá rozdíl mezi tlumočením a komentováním?*

Na str. 40 se hovoří o pracovní smlouvě finských pracovníků Zpráv, co přesně smlouva zahrnuje? V čem se liší od smlouvy pro české kolegy?

Často diplomantka uvádí velmi **unáhlená, zjednodušená hodnocení a shrnutí**.

Např. na str. 15 - 16 uvádíte popis uměleckého tlumočení v podobě výňatků z publikace Červinkové a Kováčové. Tyto „výpisky“ však neuvztažňuje k tlumočení v médiích. Srovnání s tlumočením v televizi je konkrétně tady shrnuto na necelé tři řádky. A přitom se jedná o téma, které je cílem celé práce.

Na str. 43 studentka uvádí: *Zprávy v českém znakovém jazyce mají evidentně dobrou strukturu, kterou lidé rovněž diváci dokáží ocenit.* Máte nějaké zpracované reakce od diváků? Na základě čeho takový závěr činíte?

Podobných otázek mě napadá v souvislosti s prací velká spousta. Všechny tyto nedostatky jsou na škodu jinak velmi zajímavému tématu.

Závěr:

Přes všechny výhrady doporučuji bakalářskou práci Doris Weiglové k obhajovacímu řízení a předběžně navrhuji klasifikaci velmi dobře – dobře (konečné hodnocení na základě průběhu obhajoby).

V Praze 6. 9. 2013

Mgr. Nad'a Hynková Dingová.